

VOLTAIRE'İN CANDIDE ESERİNDE ALAYCI NEDENSELLİKLER*

CASUALITES IRONIQUES DANS CANDIDES DE VOLTAIRE

Emel Özkaya**

Özet

Candide, isimsiz bir anlatıcı tarafından, üçüncü tekil kişiyle anlatılmış bir öyküdür. Bu eserde, Voltaire, alaycı nedensellik ilişkilerini kurmak için, dil yetisinin tüm kaynaklarından yararlanır. Olguların iç mantığını, alaycı gerçeklikle birleştirir. Olaylar arasında özel bağlar kurarak, Voltaire, sebepleri ve sonuçları tersine çevirir. İyimserlik, karamsarlık ve toplumsal tabakalar arasındaki tutarsızlığı, gözde silahı alay yoluyla gösterir.

Voltaire, bu zalim ve saçma dünyada, cennetin var olmadığı gözler önüne serer. Düşündüğünü tersine bir anlatımla söyleme ve yergiden oluşan ustaca karışım, Voltaire'in *Candide* eserinin çekiciliğini oluşturur. Yazara göre, her şeyin iyi olduğunu söylemek saçmalaktır. Voltaire, alman filozofu Leibniz'in iyimserlik felsefesine karşı alaycı bir tepki gösterir. Kötülüğün her yerde bulunduğunu, savaş, kölelik, kendini beğenmişlik ve hoşgörüsüzlüğün kötülüğün belirtisi olduğunu gösterir. Voltaire, *Candide* eserinin sonunda, mutluluğa ulaşmak için, bahçemizi yetiştirmemiz gerektiğini söyleyerek bize bir umut iletisi verir.

Anahtar Kelimeler: *Voltaire, Candide, alay, iyimserlik, karamsarlık, çalışma, umut.*

Résumé

Candide est un récit à la troisième personne raconté par un narrateur anonyme. Voltaire y utilise toutes les ressources du langage pour établir des relations de causalité ironique. Il unit la logique interne des faits à la réalité ironique. En instaurant des liaisons spécifiques parmi les événements, Voltaire inverse les causes et les effets. Il montre l'incohérence entre l'optimisme, le pessimisme et les couches sociales par son arme favorite, l'ironie.

Voltaire présente que le paradis n'existe pas dans ce monde cruel et absurde. Le mélange maîtrisé qui se compose de l'ironie et de la satire constitue le charme de *Candide*. Selon l'écrivain, dire que tout est bien est une sottise. Voltaire montre une réaction ironique contre la philosophie optimiste du philosophe allemand, Leibnitz. Il indique ironiquement que le mal est omniprésent, que la guerre, l'esclavage, la vanité et l'intolérance apparaissent comme la manifestation du mal. A la fin de *Candide*, pour arriver au but, Voltaire nous donne un message d'espoir en disant qu'il faut cultiver notre jardin.

Mots-Clés: *Voltaire, Candide, ironie, optimisme, pessimisme, travail, espoir.*

---

* "Voltaire'in *Candide* Eserinde Alaycı Nedensellikler", isimli bildiri, 7-9 Ekim 2015 tarihinde, IV. BAKEA Batı Kültürü ve Edebiyatları Araştırmaları Sempozyumunda, Pamukkale Üniversitesi'nde sunulmuş fakat kitapçıkta yayınlanmamıştır.

** Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, ORCID: 0000-0002-7705-650X, eozkaya@cumhuriyet.edu.tr

Giriş

Mizah, olayların gülünç, sıra dışı ve çelişkili yönlerini yansıtarak insanları düşündürme ve güldürme sanatıdır. Mizah, gelenek ve kuralların sorgulanmasında, eleştirme ve savunma amaçlı, önemli bir rol üstlenir. Mizahi anlatım, toplumdaki aksaklıkları, insanların hatalarını ve gülünç durumlarını dile getirir. Bu olaylardan bahsedilirken eleştirel bir tutum sergilenir.

Mizahi anlatımın temel unsurlarından olan ince alaylı anlatımda, toplumun gülünç ve eksik yönleri küçümsenir, esprili ifadeler kullanılır. Bu anlatımda, topluma yönelik eleştiriler aktarılırken, ses ve taklitlerden yararlanır. İnce alayda, gerçekler olduğu gibi anlatılmaz, söylenenin tam tersi kastedilir. Anlatılan eylem, karşıt söylemi, çelişki noktasına çekmeyi hedefler. Mizahtan farklı olarak, alaylı anlatımda, daha eleştirel bir yaklaşım vardır. Alaycı anlatımda, yaşanan olumsuzluklar daha etkili bir şekilde aktarılır, asıl niyet gizlenerek yaşanan olumsuzluklar doğal bir durummuş gibi sunulur.

Bu çalışmanın temel amacı, XVIII. Yüzyıl Aydınlanma Çağı'nın önde gelen filozof ve düşünürlerinden Voltaire'in *Candide* eserinde, alaycı anlatımın eserde hangi işlevleri nasıl ortaya koyduğunu ve bireysel eleştiriden hareketle toplumsal eleştiriye nasıl etkilediğini açıklığa kavuşturmadır. Yazarın eserde alaycı anlatımla ele aldığı karakter, *Candide*'in felsefe hocası Panloss'tur. Alman filozofu Leibniz'in iyimserlik felsefesinin temsilcisi olarak gösterilen Pangloss'un kullandığı sözler aslında toplumsal tabanda insanların saflığının göstergesidir. Antik dönemde Socrates'in yazılarıyla ortaya çıkan alaycı anlatımın amacı, toplumun her tabakasında, bir şey bilmedikleri halde biliyormuş gibi görünen kişileri göstermektir.

Bu çalışmada, Danimarkalı filozof Soren Kierkegaard'ın ironi kavramından hareket ederek, alaycı anlatım ile Voltaire'in amacının, toplumdaki uyumsuzlukları tanımlamaya çalışırken birbirine zıt özellikleri tercih ettiğini örneklerle ortaya koyacağız. Voltaire özgür düşünceye ve yaratma özgürlüğüne sınır koyan her şeye karşıdır. Kierkegaard'a göre, söylenen söz veya yapılan her hareket, karşıt düşünceyi de içerir. Söylenen ile söylenmek istenen şeyin arasındaki zıtlık alaycı anlatımın varlığının habercisidir. Alaycı anlatımda fark ettirmeme yazarın hüneridir. Kierkegaard, yazarın ele aldığı metni tez, eserdeki alaycı anlatımı da antitez olarak görür. Bu bağlamda, Voltaire'in *Candide*'i iyimserlik felsefesini ortaya koyarken aslında kötümserliği, toplumsal saflığı, yaşanan olayların kötülüğünü sergiler. Voltaire, söz, durum, olay, dramatik, trajik, bilinçdışı gibi alaycı anlatım türlerinin hemen hepsini *Candide*'de kullanır.

Voltaire, aslında toplumda yaşanan olumsuzlukları bilmektedir ama bilinçli bir bilmezlik sergiler. Kahramanı *Candide*'in gözünden, bu olumsuzlukları saf bir şekilde,

farkında değilmiş gibi anlatır. Voltaire, eserinin kurgusu ve anlatım tarzıyla, bu gizlenmiş gerçeğin daha etkili anlaşılmasına zemin oluşturur.

Voltaire, toplumsal düzensizliği tarafsız bir şekilde anlatıyor gibi görünse de, metnin gerisinde ağır bir eleştiri vardır. Toplumsal yapı, tarihsel yanlışlıklar, yaşanan saçmalıklar ve bürokratik açmazlar, yazarın anlatımında ince bir alaycılıkla hissedilir. Alaycı anlatımda kelimeler söylendiği anlamda değildir, cümlenin tersi bir anlamda ifade edilir. Övgü ya da eleştiriye gizleyen şey, dolaylı anlatım yöntemidir.

Voltaire, *Candide* adlı eserinde, alaycı bir anlatımla, komikliği yakalamak yerine, insanın gerçek karşısındaki kayıtsızlığına vurgu yapar. Yazarın amacı, insanları güldürmek değil, yaşanan incitici gerçekler karşısında, kişilerin saflık derecesinde iyimser düşünmeye yönlendirilişini göstermektir. Bu nedenle alaycı anlatımda, gülünçlük amaç değil sonuçtur.

Voltaire, 1759'da yazdığı, otuz bölümden oluşan *Candide* eserinin her bir bölümünde, saf ve temiz anlamına gelen Candide isimli kahramanın başına gelenleri, alaycı nedenselliklerle dile getirir.

İsimsiz bir anlatıcı tarafından, üçüncü tekil şahısla anlatılan *Candide*'de, Voltaire alaycı nedensellik ilişkilerini yerleştirmek için, olayların iç mantığını birleştirir, olaylar arasında özel bağlar oluşturarak, sebepleri ve sonuçları tersine çevirir. Söylemek istediği şeyin tersini duyurmaya çalışır. En gözde silahı alaycı anlatım yoluyla, toplumsal tabakalar arasındaki iyimserlik ve kötümserlik tutarsızlığını ortaya koyar.

Voltaire'e göre, her türlü zalimliğin yaşandığı bu dünyada, her şeyin İyi olduğunu söylemek saçmalaktır. Savaş, kölelik ve hoşgörüsüzlük gibi kötülüklerin her yerde var olduğunu vurgular. Amaca ulaşabilmek için, "Bahçemizi yetiştirmemiz gerek!" diyerek insanlara umut mesajı verir.

Candide' de Alaycı Anlatım

Candide, Almanya sınırında, hayali Westphalie kentinin, hayali bir şatosunda yaşar. Monsieur Le Baron'un kızıyla olan yaklaşması yüzünden şatodan kovulur. *Candide*'in öyküsü bu olaydan sonra başlar. *Candide*, hocası Pangloss'un iyimserliğini kendine ilke edinir. Voltaire, kahramanlarının başına çeşitli felaketler getirerek, isim vermeden ünlü alman filozofu Leibniz'i eleştirir. Dünyada bu kadar çok kötülük varken, böylesine iyimser olmanın, ahmaklıktan başka bir şey olmayacağını vurgular.

Voltaire, olayları, koşulları ve karakterleri yalın bir anlatımla abartır. Düşüncesinin temelindeki ifadenin tersini söyleyerek, politik, toplumsal ve felsefi eleştiri silahı oluşturur.

Örneğin, Madame La Baronne betimlenirken, çevresindekilerin saygısını, aşırı şişmanlığı ile kazandığı belirtilir. Monsieur Le Baron'un betimlemesinde ise, Westphalie'nin en güçlü derebeylerinden biri olduğu, çünkü şatosunun kapıları ve pencerelerinin olduğundan söz edilerek, aynı alaycı semboller kullanılır.

"Baron, Westphalie'nin en güçlü derebeylerinden biriydi. Çünkü şatosunun kapıları ve pencereleri vardı... Madame La Baronne üç yüz elli libre ağırlığıyla çevresindekilerin saygısını kazanmıştı." (I, 2)

Voltaire, Pangloss'un felsefi ifadelerini, sıradan açıklamalarla verir. Pangloss, Thunder-Ten-Tronck şatosunda, baronun çocuklarına ve Candide'e, Voltaire'in mizah amacıyla söylediği Métaphysico-Théologo-Cosmologologie dersleri öğretir. Nedensiz sonuç olamayacağını, olabilecek dünyaların en iyisinde yaşadıklarını saçma nedenselliklerle kanıtlamaya çalışır. Voltaire, Pangloss'un felsefi sözlerini, sahte bir iyimserlikle aktarır.

"Burun, gözlük takmak için yaratılmıştır. Bunun içindir ki gözlük kullanıyoruz. Bacaklar dizlik giymek için yaratılmıştır. Onun için dizlik kullanıyoruz. Taşlar yontulmak ve şato yapılmak için oluşturulmuştur. Onun için de Monseigneur'ün gayet güzel bir şatosu var; ülkenin en büyük baronu en iyi yerde oturmalı değil mi?" (I, 3)

Eserin başından itibaren, Voltaire olağanüstü bir evren yaratır fakat bu evrenin sadece bir aldatmaca olduğunu alaycı bir anlatımla gösterir. Yazar, cesaretini yitirmemiş bir karamsar olarak okuyucunun karşısına çıkar. Lizbonne depremi hariç, tüm olayları hayali olarak okuyucuya aktarırken daha iyi bir dünyayı okuyucuya hissettirmeye çalışır.

"İyimser felsefenin öncüsü Pangloss, karamsar felsefenin öncüsü de Martin'dir. Martin için insan, korku ve endişenin sarsıntıları ya da düşmanlarının baskısı altında yaşamak için yaratılmıştır. Dünya da zaman zaman sarsılmakta, gökyüzünde şimşekler çakmaktadır. Krallar birbiriyle savaşıyor, kiliseler bölünüyor... Her şey iyi değildir ama her şey biraz olsun iyileştirilebilir." (Maurois, 1980: 95)

Voltaire için, idam sehparının olduğu, insanların diri diri yakıldığı odun yığınlarıyla dolu bir dünya, dünyaların en iyisi değildir. Candide şatodan kovulduğunda şiddet, savaş ve ölümle karşılaşır. Yazara göre, eserin temel konularından biri olan savaş, uygarlığın en büyük düşmanıdır.

Her Yerde Var Olan Savaş

Voltaire, savaşların zalimce, acımasız bir şekilde devletleri yok etmesinden, en çok da sivil insanların katledilmesinden nefret ettiğinden bahseder. Prusya Kralı II. Frédéric tarafından başlatılan Yedi Yıl Savaşları'nın acımasızlığından bahsetmek için, yazar, Candide'i, Bulgar ordusunun askerleri ile karşı karşıya getirir. (Séailles, 1970: 131) Savaşta can çekişen askerleri, insan yığınları olarak betimler.

"Candide, ölmüş ya da can çekişen insan yığınlarının üzerinden geçerek en yakın köye ulaştı... Bir yanda vücutları delik deşik yaşlılar... Bir yanda da birkaç kahramanın doğal ihtiyaçlarını giderdikten sonra karınlarını deştikleri genç kızlar son nefeslerini veriyorlardı... Yerlerde, kesilmiş kolların ve bacakların yanında beyin parçaları da görünüyordu." (III, 6)

Savaşın sonunda, Abare Kralı ve Bulgar Kralı kendi karargâhlarında İncil'den (Te Deum) zafer şarkıları söyletirken, Candide, nedenler ve sonuçlar üzerinde düşünmek için başka bir yere gitmeye karar verir. Voltaire, yaşlıların, kadınların ve çocukların katledilmesini betimleyerek, dünyaların en iyisi ifadesiyle, iyimser felsefeyi eleştirir. Yazar, deprem, sel, salgın hastalıklar gibi doğal felaketlerin yanında, bir de savaş gibi insanlar tarafından yaratılan kötülükleri sergiler. Abare ve Bulgar orduları arasındaki savaşın kazanan ve kaybedenlerinden bahsedilmez çünkü yazara göre, savaş sadece ölüm ve acılar yaratır. Candide'in savaşa bakış açısının arkasında, anlatıcının bakış açısı, yani Voltaire'in sesi vardır.

Lisbonne Depremi

Voltaire, içinde yaşadığı çağın dinsel uygulamalarının ne kadar saçma olduğunu altıncı bölümde gözler önüne serer. Lisbonne'un dörtte üçünü yok eden deprem korkusuyla, İspanya'nın din bilginleri, insanları yakmak için ateş hazırlanmasını çare olarak düşünürler. Coimbre Üniversitesi ve din bilginleri, büyük bir törenle, birkaç kişinin bu ateşte yakılmasına karar verirler. Voltaire, tamamen yararsız gördüğü bu dinsel töreni, gülünç duruma düşürerek, alaycı bir anlatımla ifade eder. Bir daha deprem olmasın diye, İspanya'nın Biscayen bölgesinden bir adamla, iki Portekizli bu ateşte yakılır. Engizisyon'un emriyle, Candide ve hocası Pangloss'a, İspanya'da yakılmaya mahkûm olanlara verilen San Benito giydirilir. Yakılmaları beklenirken, Pangloss asılarak idam edilir. Korkmuş, şaşırmış olan Candide, kendi kendine, "Mümkün olan dünyaların en iyisi burası ise ötekiler kim bilir nasıldır?" diye sorar. (VI, 14)

Voltaire, dinsel törenlerde, insanların diri diri yakılması saçmalığına vurgu yapar. 1 Kasım 1755'te, Lisbonne'da büyük bir deprem olur, otuz binden fazla insan ölür. Büyük bir dinsel törenle, birkaç kişinin hafif ateşte yakılmasının depreme engel olacağı düşünülür.

"Depremde her şeyin yıkılmasını önlemek için, kuzey İspanya'nın Biscayen bölgesinden, vaftiz annesiyle evlendiği düşünülen birisi ile piliç yerken yağın ayıran iki Portekizliyi yakalayıp, kocaman bir auto-da-fé hazırlanır ve yakılır. Pangloss konuştuğu, Candide ise onu dinlediği için bağlanır. Güzel bir ilahi söylenirken, insanların yakılması, Pangloss'un konuştuğu için asılması, Candide'in dinlediği için cezalandırılmasının tuhafılığı, alaycı anlatıma daha etkili bir ortam hazırlar." (Debailly, 1992: 19)

Candide, sevgili Cunégonde'unu ararken, Abare ve Bulgar ordularının savaşı, Lizbonne depremi, Engizisyon'un kendisini yakmaya mahkûm etme durumu ile karşı karşıya kalır. Candide bu güçlüklerle mücadele ederken, yaşlı bir kadın ona yardım eder. Candide'i şatoda karnı deşilerek öldürüldüğünü sandığı Cunégonde'un yanına götürür. Cunégonde, ona Thunder-Ten-Tronck şatosunda ebeveynlerinin nasıl katledildiğini ve Yahudi banker Don Issacar ile bir engizisyon papazının nasıl metresi olduğunu anlatır. Candide, o anda eve gelen hem Yahudiyi hem de engizisyon papazını öldürür. Candide, Cunégonde ve yaşlı kadınla birlikte evden kaçmak zorunda kalır. Bindikleri gemi Buenos Aires'e varıncaya kadar, Cunégonde ve yaşlı kadın başlarından geçen felaketleri anlatırlar. Gemi limana girince, yaşlı kadın Candide'e, engizisyon papazını öldürdüğü için yakalanıp, yakılacağı, hemen kaçması gerektiğini söyler. Candide, yanında uşağı Cacambo ile kaçarak Paraguay'a gelir.

"Paraguaylılar güneşin altında tarlalarda tahta çanaklar içinde yemek yerken, sayın Komutan-Rahip çardaktan içeri... (girer)." (XIV, 34)

Çadırdaki Komutan-Rahip, Cunégonde'un öldüğünü sandıkları ağabeyidir. Candide şaşkınlığını gizleyemez. Ona Cunégonde'un da yaşadığını, Buénos-Aires'te olduğunu ve evleneceklerini söylediğinde, aldığı tepki çok sert olur.

"Yetmiş iki göbeği belli kız kardeşimle evlenmek sizin haddinize mi düşmüş?" (XV, 37) diyerek, Cizvit Baron Thunder-Ten-Tronck, kılıcını Candide'in suratına indirir.

Candide hemen kendi kılıcını çekip, kabzasına kadar bu kılıcı Cizvit Baron'un vücuduna saplar, fakat sonra ağlamaya başlar.

"Dünyanın en iyi insanı olduğum halde, bununla üç kişi öldürmüş oluyorum; üstelik üçün ikisi de papaz," (XV,37)

Candide ile Cacambo bir kayıkla, İspanyolca altın kaplı anlamına gelen ve her şeyi altından olan hayali bir ülkeye, Eldorado ülkesine gelirler. Eser boyunca, Voltaire, genç kahramanı Candide'e, olgunlaşması için, çeşitli seyahatler yaptırır. Bu seyahatler, kötülüğün dünyanın her yerinde olduğunu, umutsuzluğa düşmemek gerektiğini gösterir. Bu seyahatler, Candide'e farklı deneyimler kazandırır.

"Candide ve Cacambo'nun, Eldorado ülkesini ziyaret etmeleri, eserde uzun bir mola yaratır. Candide ve uşağı o ana kadar tanıdıkları dünyadan farklı bir dünya ile karşılaşır. Tasvirlerde, sayıların ve nesnelere abartısı oldukça fazladır. Okuyucu, doğuya özgü masalların kurgusu ile karşılaşır. Her şeyin mükemmel olduğu fakat gerçekte var olmayan bir ülke betimlenir. 1516'da Thomas More'un L'Utopie isimli kitabında detaylı bir şekilde açıkladığı ideal politika, ideal yönetim ve mutlu halk tablosuna, Voltaire'in Eldorado ülkesi cevap verir." (Debailly, 1992: 43)

Eldorado'ya geldikten sonra, Candide artık Westphalie'nin, mümkün olan dünyaların en iyisi olmadığını düşünür. Eldorado cennetinin yanında, Westphalie'yi sahte cennet olarak görür. Bu ülkedeki yaşam tarzını, Candide, Cacambo ve Eldoradolulu yaşlı bilgin arasında geçen konuşmaları anlatırken, aslında Voltaire, kendi felsefi ve dinsel düşüncelerinin, umut ettiği yaşam biçiminin betimlemesini yapar. Candide, Eldoradolulu yaşlı bilgine nasıl dua ettiklerini sorduğunda, aldığı cevap Voltaire'in düşüncelerinin yansıması gibidir:

"Biz Tanrı'ya hiç dua etmeyiz ki, ondan isteyecek hiç bir şeyimiz yok, bize gereken her şeyi vermiş, biz kendisine durmadan şükrederiz." Candide, papazları görmek hevesine kapılır: "Sizin ders veren, tartışan, yöneten, kavga eden ve kendi düşüncelerinde olmayan kişileri yaktıran papazlarınız yok mu?" diye sorduğunda, "Bütün bunları yapmamız için deli olmamız gerekir. Burada hepimiz aynı düşüncedeyiz, sizin papazlarla ne kastettiğinizi anlamıyoruz." (XVIII, 45)

Voltaire, XVIII. yüzyılın Aydınlanma Felsefesi içinde, köleliğin kaldırılması yararına, eserin on dokuzuncu bölümünde, Candide ve Cacambo'yu Surinam krallığına gönderir. Afrikalı zenci kölenin yaşam şekli ve anlattıkları Candide'i, eserin başından beri inanmış olduğu, Pangloss'un iyimserlik felsefesinden vazgeçirir. İyimserliği, insanın kötü durumdayken, her şeyin iyi olduğunu söylemesi çılgınlığı olarak düşünür. Hiçbir umudu olmayan yaşlı bilgin Martin ile Bordeaux'ya gitmek üzere gemiye binerler. Candide, Eldorado'dan getirdiği kırmızı koyunu, Bordeaux'da Bilimler Akademisi'ne bıraktığı için çok üzülür. Bilimler Akademisi'nin açtığı yarışmada koyunun postunun neden kırmızı olduğu

sorusunu "A artı B eksi" denklemiyle kanıtlayan kuzeyli bilgine ödül verilir. İdam edildiğini sandığı hocası Pangloss ile Cunégonde'u bulmaya geldiği İstanbul'da karşılaşır. Eski güzelliği kalmayan Cunégonde ile evlenerek amacına ulaşır. Pangloss, Martin, Cacambo, Cunégonde ve Candide'den oluşan geniş aile, paraları tükenince sefil bir hale düşerler. İstanbul'da karşılaştıkları yaşlı derviş onlara, çalışmanın, insanı üç büyük kötülük olan can sıkıntısı, ahlaksızlık ve yoksulluktan kurtaracağını söyler. Çalışmak, umutları yeşerten tek çare olur.

Sonuç

Voltaire, toplumda yaşanan düzensizlikleri ifade etmede önemli bir araç olan alaycı anlatım tekniği ile gerçekleri zıtlıklara bağlı olarak ele alır. Alaycı anlatımla, yazarın amacı güldürmek değildir, okuyucuda gerçeklik algısını uyandırarak, söylenmesi zor toplumsal analizleri yumuşatarak farkındalık yaratmaya çalışır. *Candide* eserinde, her şeyi bilmediği halde biliyormuş gibi davranıp, her şeye bir açıklama yapmaya çalışan Pangloss, aslında Voltaire'in eleştirdiği aşırı iyimserlik felsefesine sahip Leibnitz'in bir yansımasıdır. Yazar bu anlatım tekniği ile aynı zamanda yönetim şekline ve insanların aşırı iyimserliğine de saldırır. Kültürel, siyasal ve toplumsal düzeyde yaşanan çatışmalar, Voltaire'in alaycı anlatım kaynaklarını oluşturur. Yazar, *Candide*'in ilk bölümünde, insan duygularını önemsemeyen, sadece sahip olduğu asalet unvanıyla kendini göstermeye çalışan Westphalie şatosunun baronu Thunder-Ten-Tronck'un ve bu şatonun tasvirini yaparken alaycı anlatım tekniği ile başlar. Yazar, yalın ve sade anlatımıyla bu alaycılığın aslında hepimizin hayat dokusunda potansiyel olarak var olduğunu gösterir. Voltaire'in *Candide*'ini alaycı anlatım şekliyle çözümlenmeye çalışarak, XVIII. Yüzyıl toplum yapısındaki düzensizlikleri ele almaya çalıştık.

Voltaire, olabilecek en iyi dünyada yaşamadığımızın farkındadır. Daha iyi bir dünyada yaşayabilmek için, daha fazla düşünmeli ve üretmeliyiz düşüncesindedir. "Bahçemizi yetiştirmeliyiz" derken, kaderci bir anlayışa sahip olmayan Voltaire, "zihnimizi geliştirmeli, yeni fikirler üretmeliyiz" düşüncesiyle hareket eder. Yazara göre, dünyaların en iyisi mevcut değildir, en iyi dünyayı bireyler kendi oluşturmaya çaba harcamalıdır.

Kaynakça

DEBAILLY, Pascal, *Candide, Voltaire*, Hatier, Paris, 1992

GAILLARD, Pol, *Candide, Voltaire*, Hatier, Paris, 1992

İŞLER, Ertuğrul, Voltaire ve Rousseau Etrafında Aydınlanma Çağı Fransız Yazını'na Bir Bakış, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:5, 1999

KIERKEGAARD, Soren, *İroni Kavramı*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2004

MAUROIS, André, (Çev: Cenap Yazansoy), *Voltaire, Hayatı ve Eserleri*, Rado yayınları, İstanbul, 1980

SÉAILLES, André, *Candide*, Librairie Larousse, Paris, 1970

VOLTAIRE, *Candide*, M.E. B. yayınları (Çev. Fehmi Baldaş), İstanbul, 1990